

50 га, в той час як великі сільськогосподарські підприємства мають бути переведені на загальну систему оподаткування.

ВИСНОВКИ

Процес проведення земельної реформи кардинально змінив характер земельних відносин в Україні в бік орендного сільськогосподарського землекористування з фактичною втратою малих форм господарювання. Головне завдання кінцевої стадії земельної реформи, на нашу думку, — зробити селянина ефективним землевласником, який самостійно займатиметься сільським господарством на своїй земельній ділянці і привласнюватиме всю земельну ренту шляхом державної підтримки сільських суб'єктів підприємницької діяльності площею до 50 га через механізм фіксованої системи оподаткування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Галушко В.М.* Методологічні та практичні аспекти оцінки рівня державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників / В.М. Галушко, А.Д. Діброва, Л.В. Діброва // Економіка АПК. — 2006. — № 3. — С. 3.
2. *Дем'яненко М.Я.* Фінансові проблеми формування та розвитку аграрного ринку: [доп. на Дев'я-

тих річних зборах Всеукр. конгр. вчених економістів-аграрників, 26–27 квіт. 2007 р.] / М.Я. Дем'яненко. — К.: ННЦ ІАЕ, 2007. — С. 36.

3. Договір про заснування Європейської спільноти / Законодавство України. Міжнародні документи. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
4. *Кольоса Л.Л.* Перспективи аналізу стану та динаміки орендного сільськогосподарського землекористування із використанням ГІС-технологій / Л.Л. Кольоса // Інтеграція геопросторових даних у дослідження природних ресурсів: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 27–28 лист. 2014 р., Київ. — К.: Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, 2014. — С. 87–88.
5. Про Основні напрями земельної реформи в Україні на 2001–2005 роки. Указ Президента України від 30.05.2001 р. — № 372/2001. — Режим доступу: [http://zakon4.rada.gov.ua.](http://zakon4.rada.gov.ua/)
6. *Статівка Н.В.* Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників: пріоритети та ефективність / Н.В. Статівка // Теорія та практика державного управління. — 2010. — № 4. — Режим доступу: [http://www.kbuara.kharkov.ua.](http://www.kbuara.kharkov.ua)
7. *Черненко С.* Поняття державної допомоги суб'єктам господарювання / С. Черненко // Конкуренція. — 2008. — № 1 (28). — С. 40–45.

УДК 332.2 : 502.35

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В КОНТЕКСТІ ГЕОІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

О.О. Костишин

кандидат економічних наук

доцент кафедри управління земельними ресурсами

Львівського національного аграрного університету

Розглянуто проблему вдосконалення процесу прийняття рішень у системі управління земельними ресурсами та запропоновано напрям розвитку геоінформаційного забезпечення, яке зменшить кількість негативних наслідків в управлінні та використанні земельних ресурсів.

Ключові слова: *прийняття рішень, система управління земельними ресурсами, геоінформаційне забезпечення, землекористування.*

Найсучаснішим видом інформаційних систем, які використовуються в кадастрі та землеустрої, є геоінформаційні системи (ГІС), які поєднують дані, накопичені з різних джерел, та їхні інтеграції в єдиний інформаційний масив. На нинішньому етапі, найактуальнішим питанням є розроблення методологічних підходів до використання ГІС-технологій, а саме — вирішення різних задач в землевпоряд-

куванні. Тобто системний підхід до вирішення поставленого завдання, при якому окремі елементи одного землевпорядного завдання виконуються різними програмними засобами.

Застосування ГІС дає змогу, а точніше, полегшує в автоматизованому режимі аналізувати поточний стан задокументованого землекористування, добирати відомості про земельні ділянки та права на них певних зем-

лекористувачів, формувати масиви атрибутивних даних за короткий проміжок часу, а також виявляти допущені раніше помилки. Це дає змогу оперативно здійснювати управління земельними ресурсами, аналізувати інформацію щодо ринку земель, оподаткування, швидко й оперативно приймати управлінські та адміністративні рішення, реєструвати права власників, реєструвати та коригувати межі земельних ділянок.

Наукова література, безпосередньо присвячена ГІС у використанні земельних ресурсів, дуже обмежена. Як правило, розглядаються окремі аспекти розробки та впровадження інформаційних технологій в управління земельними ресурсами, зокрема такими авторами, як А.М. Берлянт, Н.В. Коновалова, Е.Г. Капралов, В.Я. Цветков, Н.Ф. Тимчук, А.В. Кошкарев, М.В. Панасюк, Н.Н. Личкіна та ін. Безпосередньо з питаннями ГІС у використанні земель населених пунктів пов'язані праці, що стосуються різних аспектів розроблення та використання геоінформаційних систем в управлінні земельними ресурсами. Ці питання розглядалися в працях В.І. Зацерковного, С.В. Косякова, Р.В. Бараненка, Ш.І. Сюняєва, В.Є. Ходакова, А.В. Шеховцова та ін. вчених.

Існуюче державне законодавство передбачає розроблення тай впровадження в процес землеустрою (та й не тільки в цей процес) необхідних ІТ на основі ГІС з метою оперативного геопросторового аналізу та розроблення і прийняття управлінських рішень. Але геоінформаційне забезпечення, яке розробляється для зазначених цілей, стосується переважно загальнодержавного та регіонального (районного) рівнів. А потрібно ж створити ГІС локально-територіального рівня, що забезпечувало б процеси раціоналізації використання земельних ресурсів. Щоб інформаційна система була дієвою, необхідно її адаптувати під систему управління земельними ресурсами.

Інформація в системі управління земельними ресурсами — це сукупність даних, що створюються та зберігаються у спеціалізованих інформаційних системах, призначених для вирішення завдань управління земельними ресурсами та економічного регулювання земельних відносин [1].

У цій статті саме й обґрунтовано теоретико-методологічні засади застосування геоінформаційних систем і технологій в управлінні земельними ресурсами. Це важливо для будь-якої соціально-економічної та організаційної системи: організації, території тощо. Створення геоінформаційної системи дає змогу, з одного боку, надати наочну інформацію про наявні ресурси, а з іншого — запропонувати ефективні

методи щодо їхнього розподілу, що може значно полегшити реалізацію стратегії в управлінні земельними ресурсами.

Основою інформаційної бази для ефективного управління земельними ресурсами, його вдосконалення з урахуванням переходу до ринкових методів господарювання є земельно-кадастрова інформація, яка охоплює дані щодо реєстрації права власності на землю, облік кількості та якості земель, бонітування ґрунтів, зонування територій населених пунктів, економічну та грошову оцінку земель.

Тільки застосування сучасних інформаційних технологій, перехід на автоматизоване ведення земельного кадастру забезпечить можливість побудувати ефективну національну систему управління земельними ресурсами, створити автоматизовані системи підтримки прийняття управлінських рішень у цій галузі. У цьому разі значно зростає роль геоінформаційних технологій і розширюються межі їх застосування — у кадастрі майбутнього процес складання кадастрових карт замінюється моделюванням графічних об'єктів у комп'ютері на існуючій інформаційній базі [2].

Створення ГІС певного призначення повинно здійснюватися в такій послідовності: вибір чи створення електронної карти (основи ГІС); наповнення електронної карти картографічною та атрибутивною інформацією — адміністративні одиниці (межі областей, районів, міст, доріг тощо), адреси туристських об'єктів, опис маршрутів, стану довкілля та ін.; ГІС-аналіз — оброблення та аналіз даних з використанням ГІС-забезпечення, часовий та просторовий аналізи, що дає змогу оцінити час, кошти, ресурси тощо; візуалізація вхідних даних та результатів вирішення завдання — використання можливостей ГІС у візуалізації вхідних даних та результатів досліджень: побудова карт і діаграм, тривимірних статичних і рухомих зображень.

Концептуальний підхід до створення інформаційного середовища земельних відносин ґрунтується на тому, що його основою має бути інформація, потрібна агенту земельних відносин — землевласникові, інвестору, державним службам тощо. Земельні ділянки, які розміщені на відповідній території (в країні, області, районі, місті, селищі), мають бути основою для накладення на них інформації про інші об'єкти нерухомого майна (будівлі, споруди, комунікації тощо), об'єкти лісового й водного фондів, гірничодобувної промисловості тощо та на відносини певного користувача.

Основою такого середовища є геоінформаційні та управлінські технології. Вони мають забезпечити накопичення спеціальної ін-

формації в реляційній базі даних, а цифрової картографічної основи — в спеціалізованій базі географічних знань про територію; сумісне використання цифрової карти і даних користувача в інтересах ефективного управління земельними ресурсами; візуалізацію баз даних користувача про територію у формі електронного картографічного зображення на екрані дисплея; оброблення накопичених даних різними методами й інтерпретацію результатів такої обробки у вигляді комп'ютерних тематичних карт (статистичних і динамічних), гістограм, таблиць та інших графічних зображень; комп'ютерний аналіз території та забезпечення користувачам можливості на основі аналізу цифрової картографічної моделі території виносити судження, характерні для продукційних систем; можливість моделювати, наочно відображати і виявляти закономірності в процесах і явищах, що проходять у межах цієї території; виготовлення графічних (включаючи картографічні) документів для інформаційного обслуговування населення та органів управління, організацій і закладів, що функціонують на цій території; інформаційну підтримку державної, муніципальної і громадської експертизи (використання земель, екологічні проекти тощо) [3, с. 67].

Наскрізна геоінформаційна технологія забезпечує обмін інформацією між учасниками процесу переважно в електронному вигляді на основі комп'ютерних методів фіксації вихідних даних і результатів грошової оцінки земель на етапах виконання робіт проектними організаціями, передавання результатів в органи управління земельними ресурсами та державної податкової адміністрації. Результати передаються не лише в традиційному (паперовому) вигляді, а й на комп'ютерних носіях у форматах цифрових карт і баз даних з необхідними програмними засобами. Така технологія забезпечує ефективне використання результатів грошового оцінювання земель для автоматизованого визначення розмірів платежів за кожен земельну ділянку з урахуванням її функціонального використання і впливу локальних факторів та для постійного моніторингу грошової оцінки і прогнозування надходжень у бюджет за рахунок справляння платежів за землю.

Державний земельний кадастр є геоінформаційною базою для ефективного управління земельними ресурсами, ведення земельної статистики, землеустрою, регулювання земельних відносин, підтримки податкової та інвестиційної політики держави, розвитку ринку землі і обґрунтування розмірів плати за землю.

Планування землекористування є складовою загальнодержавної системи планування.

Для вирішення завдань із забезпечення оптимального розподілу земель між галузями виробництва та для інших народногосподарських потреб, за умови максимального збереження земель сільськогосподарського призначення, розробляють загальнодержавні та регіональні програми використання та охорони земель. Будь-який проект землеустрою має максимально спиратися на досягнення науково-технічного прогресу і практики у сфері техніки і технології організації землевпорядних робіт. Тому важливу роль тут відіграє інформатизація в землеустрої.

Державне планування використання та охорони земель в Україні є об'єктивною необхідністю. Воно зумовлене низкою соціально-економічних чинників і насамперед особливою роллю землі в економічній системі держави, а технологія ГІС забезпечує зведення різномірної інформації в єдину загальнодержавну систему, актуалізацію планово-картографічних матеріалів з необхідною точністю, підготовку відповідних баз даних, аналіз інформації щодо відомостей про статуси земельних ділянок, їх використання, оцінку, розподіл між власниками, моніторинг екологічного стану [4].

Отже, розвиток і всебічне запровадження геоінформаційних технологій в управлінні земельними ресурсами в цілому є рушійною силою в реалізації природоохоронної політики, що сприятиме виробленню науково обґрунтованих управлінських рішень по створенню безпечних умов життєдіяльності людини, прогнозуванню і запобіганню екологічним кризам.

Реалізація належної геоінформаційної політики для потреб землевпорядкування, її технологічне забезпечення відповідно до новітніх технологій, впровадження сучасних геоінформаційних систем для оброблення та відображення інформації повинні передбачати автоматизацію вирішення широкого кола планів з управління розвитком територій на місцевому, регіональному та державному рівнях шляхом впровадження розрахункових задач та систем моделювання за різними напрямками.

ВИСНОВКИ

Концептуальні підходи до формування геоінформаційного середовища в управлінні земельними ресурсами дадуть можливість забезпечити взаємодію інформаційних потоків на всіх рівнях державної влади; на основі єдиної інформаційної політики можна буде забезпечувати формування на державному рівні правової бази ведення державної земельно-інформаційної системи та узгоджувати технологію інформаційної взаємодії, включаючи актуалі-

зацію й обмін базами даних, формування чіткої інформації щодо моніторингу плати за землю, використання земель.

Використання геоінформаційних систем задовольнить ключові механізми вирішення взаємопов'язаних правових, техніко-економічних, організаційно-господарських заходів держави, що спрямовуються на регулювання земельних відносин, організацію раціонального, еколого безпечного використання та охорони земель в інтересах українського суспільства, шляхом розв'язання цих заходів по вивченню і картографуванню земельних ресурсів, здійснення державного контролю за використанням земель та їх моніторинг, ведення державного земельного кадастру тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інформаційні технології та комп'ютерна інженерія [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://itce.vntu.edu.ua>.
2. Національна сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://base.dnsgb.com.ua>.
3. Боклаг В.А. Вдосконалення державної інформаційної системи моніторингу якісного стану земель / В.А. Боклаг // Держава та регіони. Серія: Державне управління. — 2007. — № 4. — С. 22–27.
4. Часопис картографії [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://maptimes.inf.ua>.
5. Шипулін В.А. Основні принципи геоінформаційних систем / В.А. Шипулін. — Харків: ХНАМГ, 2010. — 315 с.
6. Церклевич Н.Л. Проблеми ведення кадастру нерухомості на території міст / Н.Л. Церклевич // XIV Міжнар. наук.-техн. симпозиум «Геоінформаційний моніторинг навколишнього середовища: GPS і GIS-технології» Алушта, Крим, 3–13 верес. 2009 р.). — Алушта: Львівська політехніка, 2009. — С. 206–213.
7. Дьомін М.М. Актуальні проблеми теорії та методології містобудівних досліджень / М.М. Дьомін // Містобудування та територіальне планування: наук.-техн. зб. — К.: КНУБА, 2009. — Вип. 33. — С. 141–155.
8. Міщенко О.Д. Мультиагентні технології як основа для управління містобудівними системами / О.Д. Міщенко // Містобудування та територіальне планування: Наук.-техн. зб. — К.: КНУБА, 2009. — Вип. 33. — С. 234–244.

УДК 332.3

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

З.Р. Рижок

здобувач кафедри управління земельними ресурсами

Львівський національний аграрний університет

Для виконання умов соціально-економічного розвитку регіону необхідно обґрунтувати теоретико-методологічні положення раціонального використання земельних ресурсів та механізмів еколого-економічної політики держави в сфері регулювання земельних відносин.

Ключові слова: раціональне використання земель, земельні відносини, державне регулювання, регіон.

Серед найважливіших проблем соціально-економічного розвитку суспільства особливе місце посідають питання ефективного використання, збереження та відтворення земельних ресурсів, адже територіально-земельні ресурси є не периферійним, а центральним, базовим об'єктом суспільних відносин. У контексті ринкової економіки земля виступає первинним чинником виробництва, фундаментом економіки України, основним ресурсом оздоровлення економічної ситуації, що склалася, шляхом залучення до ефективного обороту земельного капіталу як товару та удосконалення земель-

них відносин в усіх сферах регіонального господарського комплексу.

Пріоритетною умовою збільшення земельного капіталу в соціально-економічному зростанні та сталому розвитку регіону є формування механізмів державного регулювання земельних ресурсів з метою збільшення національного багатства та добробуту суспільства при одночасному підвищенні ефективності використання територіального потенціалу. Але досі ці питання залишаються невизначеними, адже пріоритетним критерієм використання землі є зростання прибутків. Перехід до ме-